

tione restituendi aliena, et excusationibus, quæ juste executionem ejus impedire possunt. Inter quas una est, si quis graviter indigeat ea re, quam restituere tenetur, aut si necesse illi sit a suo statu cum infamia, et dedecore cadere, ut alienum restituat; hæc enim excusatio potest esse sufficiens, quamvis in ejus usu, et applicatione ad diversos casus magna consideratione, et circumstantiarum perspectione opus sit. In præsentibus vero non dubito, quin hujusmodi clericus non sit cum tanto rigore obligandus ad restituendos hos fructus, ut cum sui status discrimine, vel etiam se in gravi necessitate constituendo, illos a se abdicare debeat, tum quia non est tam certa illa obligatio in conscientia, vel ante judicis condemnationem, quin interveniente rationabili causa facilius possit quis ab ea excusari; tum etiam quia hic interveniunt omnes aliæ circumstantiæ, quæ possunt illam excusationem legitimam reddere, præsertim cum illa restitutio in pia opera magna ex parte faciendæ sit, ut jam dicam.

Nonnulla expediuntur dubia.

19. *Quis excommunicatus fructus sui beneficii amittat.* — Ad exactam vero propositæ regulæ intelligentiam tria nobis declaranda supersunt. Primum est, quam late pateat vox illa, *Excommunicatus*. Secundum, quantum etiam extendatur alia vox, *Ecclesiastici fructus*. Tertium, in quos usus expendendi sint, et qua auctoritate. Primum ex dictis satis resolutum est, cum ostenderit, de quocumque excommunicato, sive occulto, sive publico, sive a jure, sive ab homine, sive denunciato, sive non denunciato, doctrinam datam procedere, dummodo vere et non sola existimatione excommunicatus sit; quod enim de hac re in simili diximus præcedente sectione, in hoc etiam effectu locum habet eodem modo. Quocirca si excommunicatio nulla sit, quantumvis valida existimetur, impedire non potest, quominus aliquis faciat suos proprii beneficii fructus, quia talis excommunicatio, sicut non habet esse, ita nec excommunicationis effectus. Quod verum esse opinor, etiamsi alioqui excommunicationis sententia justa sit, secundum allegata et probata; re tamen ipsa sit injusta ex defectu causæ, nimirum quia persona innocens est. Nam in eo casu potest, qui tali sententia ligatur, usurpare et retinere fructus sui beneficii, si oc-

culte id facere valeat, quamvis per judicem possit etiam juste illis privari; sunt enim jura diversarum rationum, quæ mediante ignorantia simul concurrere possunt. At vero quando excommunicatio est valida simpliciter tam in exteriori foro quam in re ipsa, quamvis aliquo modo injusta sit, videtur hunc effectum inducere, quamdiu revocata non est et ejus injustitia juridice declarata. Ratio est, quia illa est vera excommunicatio, et ideo omnes suos habet effectus, ut supra de censura in communi late diximus. Et hoc videtur supponi in dicto § Verum, quia is qui appellat, intendit se injuste fuisse excommunicatum; et nihilominus, donec id probet, censetur non facere fructus suos.

20. *Discrimen inter excommunicationem justam, nullam, et injustam validam.* — Dixi autem: *Quamdiu revocata non est, ut injusta*, quia post talem declarationem et absolutionem obtentam, non solum incipiet in posterum fructus percipere, sed etiam recuperabit amissos. Unde inter sententiam omnino justam et validam, et omnino nullam, et quasi mediam, scilicet validam, et injustam, hoc intercedit discrimen, quod per primam ita quis perdit fructus, ut nunquam recuperet etiam post absolutionem, alioqui magna esset excommunicatorum consolatio et permanendi in contumacia occasio, si haberent spem recuperandi fructus post absolutionem; per secundam vero fructus nunquam amittuntur, ut dictum est; per tertiam autem amittuntur quidem durante excommunicatione, propter valorem et efficaciam ejus, recuperantur vero propter injustitiam illius, quia injuria non debet esse causa damni irreparabilis, quoad fieri possit. Et hæc est communis doctrina jurisperitorum, etiam Glossæ, in dicto § Verum, ubi Innocentius, num. 3; Abbas, num. 21 et 22; et idem habet Glossa ult. cap. Clericus, dist. 91; sumiturque a simili optimum argumentum ex cap. Super causa, 2, q. 5, et plura adducit Covarruvias, lib. 3 Variar., cap. 13, num. 8. Ubi addit, etiam quotidianas distributiones esse illi restituendas, quando talis est persona, quæ interesse Horis consuevisset; nam tunc vere dici potest excommunicatio esse causa, quod illis careat. Nam si alias ipse abesse soleret et distributiones perdere, non est quod excommunicationi id imputet, atque ob eam causam melioris conditionis fiat, ut notavit Felinus in cap. Apostolicæ, de Exception., num. 13, et in simili de clerico non residente ob ægritudi-

nem, id notant Doctores in c. Ad audientiam, de Clerico non residente. Et hinc fit, quod supra notavimus, idem dicendum esse de fructibus, quibus privatus est ob injustam dilationem absolutionis; est enim in his eadem ratio. A quo autem reddendi sint hi fructus, in tertio puncto declarabitur.

21. *Qui fructus beneficii per excommunicationem amittantur.* — Secundum punctum erat, de quibus fructibus hoc intelligendum sit. In quo breviter dicendum est, omnes illos comprehendere, qui sub ea voce vel nomine Ecclesiasticorum proventuum comprehenduntur; nam textus, in dicto § Verum, simpliciter loquitur de Ecclesiasticis proventibus. Comprehenduntur autem sub ea voce omnes fructus, qui spirituali titulo annexi sunt, aut ex propriis Ecclesiæ bonis proficiscuntur. Quapropter quidquid titulo beneficii datur, sive sit principalis præbenda, sive quotidianæ distributiones, et sive sint fructus decimarum, sive solvantur per modum emphyteusis, sive quocumque alio modo proveniant ex fundis Ecclesiasticis, sive sint oblationes a fidelibus factæ, vel quid simile nomine, *fructuum* in præsentibus comprehenduntur. Extenditurque hoc nomen ad significandas Ecclesiasticas pensiones; nam illæ etiam proventus Ecclesiastici sunt, quod a fortiori probant quæ sectione præcedenti de pensionibus diximus. Reliqui autem proventus, quos habere potest sacerdos absque titulo beneficii ex patrimonio vel aliunde, sub hac lege minime comprehenduntur. Quod verum est, etiamsi tales fructus, seu bona unde manant, fuerint designata in titulum seu patrimonium ad Ordines suscipiendos, quia hoc non obstante illa bona semper manent mere temporalia; unde et post beneficium obtentum vendi possunt, juxta decretum Concilii Tridentini, c. 2 de Reformat., et si antea vendantur, non erit simonia, quamvis aliunde sit grave peccatum contra sacros canones.

22. *Fructus beneficii, qui ab excommunicato amittuntur, cui applicandi.* — Circa tertium punctum, cui scilicet sint hi fructus applicandi, primum videndum est, an tales sint fructus, ut juxta eorum institutionem et Ecclesiæ consuetudinem, hoc ipso quod ab aliquo non obtinentur, ad alios veluti jure suo pertineant; tunc enim ad illos transeunt absque alia nova applicatione. Atque ita vere contingit in quotidianis distributionibus; nam si Canonicus, v. gr., Horis Canonicis non assistat, solet portio ejus aliis, qui assistunt, accres-

cere, et inter eos dividi; multo ergo magis id fiet, quando ob excommunicationem neque adesse potest, nec distributiones accipere. Ita statutum est a Bonifacio VIII, in cap. unico de Cleric. non resid., in 6. Addit tamen hoc esse faciendum juxta Ecclesiæ cujusque ordinationem rationabilem jam factam seu faciendam. Quapropter hujusmodi ordinationi vel consuetudini, quæ illi æquivalet, standum est.

23. *A quo distributiones sint restituendæ quando excommunicatio injusta declarata est.* — Unde in Concilio Tridentino, sess. 22, c. 3 de Reformat., statuitur, ut qui non resederit, distributiones illius diei amittat, et fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco arbitrio Ordinarii applicentur. Ubi ergo id observatum fuerit, idem dicendum erit de distributionibus, quas excommunicatus amittit, atque ita in universum hujusmodi fructus distributionum ei applicandi sunt, quando ab excommunicato amittuntur, cui applicari solent, quotiescumque amittuntur a non residente ob quamcumque aliam causam; est enim de hoc eadem ratio. Quæres, si postea declaretur excommunicatio fuisse injusta, et propterea illæ distributiones restituendæ sint excommunicato, a quo illi restituendæ sint. Nam videbatur consequenter dicendum, ab eo esse reddendas, cui adjudicatæ fuerunt. In contrarium vero est, quia per absentiam excommunicati aliis fuit jus acquisitum in illas distributiones, quod maxime procedit, quando accrescunt aliis de collegio, juxta constitutionem Bonifacii VIII, renovatam per Concilium Tridentinum, sess. 24, c. 12 de Reformat. Respondeo in hoc casu non esse petendas ab iis, quibus adjudicatæ fuerunt, propter rationem factam, quia jam tunc transierunt in proprium stipendium sui ministerii et officii; sed petendæ sunt ab eo, qui fuit auctor injustæ excommunicationis, argumento c. Sacros, de Sententia excom., § Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnatur ad interesse. At vero quando hujusmodi distributiones applicandæ sunt alicui pio loco, si non est facta applicatio (sicut revera fieri non debet, donec causa omnino finita sit), tunc omittenda est, et distributiones erunt proprio domino reddendæ; nam cum illi loco non sit acquisitum jus justitiæ, et alioqui damnum nondum sit illatum ei qui habet jus ad hujusmodi distributiones, non est denuo inferendum, et postea resarciendum illius expensis, qui injustam sententiam tulit.

24. *Ex fructibus beneficii excommunicati providendum est munus exequendi.*—Solvenda item pensio.—Vide Gigan., q. 62 de Pensionibus, num. 9 et 10.—Præterea ex eisdem bonis in primis providendum est, ut ea debita seu munera, quæ aliquo titulo justitiæ debentur, persolvantur. Unde si beneficium habeat curam animarum annexam vel aliqua alia Ecclesiastica ministeria, quæ per alios exerceri possint, integre facienda sunt et ex illis bonis assignandum est congruum stipendium. Quia neque Ecclesia privari debet servitio debito, nec qui illud exhibet, aliunde, quam ex ipsius Ecclesiæ bonis ali debet. Quod recte probatur ex cap. Pervenit 2, de Appellat., et ex cap. Cum ad hoc, de Cleric. non resident. Similiter si hujusmodi excommunicatus ex tali beneficio pensionem solvebat, eadem ex fructibus ejus solvenda est. Neque enim probo quod quidam dicunt, hujusmodi excommunicatum cogendum esse ad solvendam pensionem ex propriis bonis; hoc enim et nimis rigorosum est et nullo jure fundatum vel ratione, quia pensio non est imposita super personam, sed super beneficium; ergo ex fructibus beneficii solvenda est. Item quia licet excommunicatus culpa sua privetur fructibus, non tamen privatur, nisi illis, qui ad ipsum perventuri erant; pars autem illa fructuum, quæ pensionario adjudicata est, non potest computari inter fructus pertinentes ad ipsum excommunicatum; ergo in illa nulla fit mutatio propter excommunicationem beneficiati; ergo semper illa manet quasi reservata ex fructibus, ut illi solvatur, cujus est pensio. Denique talis solutio pensionis non est novum gravamen redundans ex alterius censura in Ecclesiam, seu Ecclesiasticum beneficium; ergo non est imponendum ipsi excommunicato. Neque est cur beneficium ipsum seu fructus ejus illo onere liberentur, propter beneficiati excommunicationem. Tandem idem dicendum est de quocumque alio subsidio superioris auctoritate prius imposito, ut ex fructibus beneficii solvatur, sive in favorem principis ob publicam aliquam necessitatem, sive ad fabricam Ecclesiæ, etc.; hæc enim omnia et similia ex fructibus beneficii solvenda sunt, quia nec ob alterius censuram impediri possunt, quominus solvantur; neque etiam ipse excommunicatus de suo illa solve debet, ut facile probatur ex iis, quæ diximus.

25. *Pars fructuum beneficii excommunicati expendenda in Ecclesiæ et pauperum utilitatem.*—De cæteris autem fructibus, si qui

residui fuerint, communis sententia est, expendendos esse in ejus Ecclesiæ utilitatem, ad quam beneficium spectat, ut patet ex Abbate et aliis in dicto § Verum, et in c. penult. de Cleric. non residentibus, sumpto argumento a simili ex ultimis verbis illius textus. Existimo tamen sub Ecclesiæ utilitate comprehendi subventionem pauperum, et egenorum; imo existimo necessarium fore, ut aliqua pars fructuum in hujusmodi usus expendatur, præsertim illa, quam secundum prudentis arbitrium deberet beneficiatus ipse, si convenienter dictis fructibus uteretur, in hujusmodi eleemosynas expendere. Hæc autem distributio, si res sit publica, et præsertim ad forum contentiosum deducta est, ex auctoritate superioris aut iudicis fieri debet; si vero sit occulta, ab ipsomet excommunicato, ejusque arbitrio fieri potest, qui si hujusmodi fructus in pios usus expendat in sua Ecclesia, suæ obligationi satisfacet. Sunt vero qui dicant, quamvis hæc de rigore juris vera sint, ex recepta tamen consuetudine non solere excommunicatum privari fructibus beneficii, ut videre est apud Rebuffum in Repetition., cap. Postulastis, num. 84, de Clerico excom. ministr.; et quidem cum hoc jus positivum sit, non est dubium, quin potuerit per contrariam consuetudinem derogari; mihi tamen non constat, talem consuetudinem universalem esse; ubi tamen de illa constiterit, poterit quis cum ea conformari; alioqui, quæ diximus, de jure observanda sunt.

DISPUTATIO XIV.

DE SEXTO EFFECTU EXCOMMUNICATIONIS MAJORIS, QUI EST PRIVATIO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ.

Hic est ultimus effectus excommunicationis pertinens ad privationem spiritualium bonorum, in quo nihil addere oportebat de jurisdictione spirituali pertinente ad forum poenitentiae; nam in superioribus dum ostendimus excommunicatum privatum esse potestate administrandi sacramenta, satis est consequenter ostensum, esse privatum jurisdictione iudicandi in illo foro. Solum ergo hic agimus de jurisdictione in foro exteriori. Duobus autem modis potest hic accipi jurisdictio: primo, stricte et proprie, prout est potestas ad præcipiendum, iudicandum; et similes actus superioris exercendum, vel latius pro jure seu facultate conferendi beneficia Eccle-

siastica, eligendi ad illa vel etiam præsentandi; et hæc omnia hoc loco sub ea voce comprehendimus, de eis sigillatim dicemus.

SECTIO I.

An excommunicatus ita sit privatus spirituali jurisdictione fori contentiosi, ut omnis ejus actio ipso facto irrita sit.

1. *Excommunicatus est privatus usu jurisdictionis spiritualis.*—Regula generalis est, usum talis jurisdictionis esse prohibitum excommunicato; quæ est certa, et communis ex cap. Audivimus, 25, q. 1, ubi dicitur, excommunicatum non posse alterum excommunicare. Quod non alia ratione dicitur, nisi ob defectum jurisdictionis. Idem supponitur in cap. 4 de Offic. vicar., in 6, ubi dicitur, qui vices gerebat alicujus officialis, seu iudicis Ecclesiastici, hoc excommunicato existente non posse munera illius officii exercere. Cujus ratio est, quia per excommunicationem suspenditur principalis jurisdictio in eo, qui excommunicatur, et inde fit, ut non derivetur ad eum, qui illius vices gerit. Et ob eandem causam dicitur in c. Si is cui, de Offic. deleg., in 6, quando delegatus excommunicatus est, subdelegatum carere jurisdictionis usu; et ideo non ad ipsum, sed ad Sedem Apostolicam esse appellandum. Idem probari solet ex cap. 4 de Supplend. neglig. Prælat., in 6, ubi dicitur, excommunicato Episcopo jurisdictionem non devolvi ipso jure ad Archiepiscopum. Unde supponitur, quod jurisdictio tollatur, et ad aliquem devolvatur, licet negetur devolvi ad talem personam. Idem probatur a fortiori ex cap. Decernimus, de Sent. excom., in 6, et ex cap. Veniens, 2, de Testib., et aliis, quibus infra probabimus, excommunicatum, neque testem, neque actorem esse posse in iudicio. Ratio vero hujus regulæ esse potest, vel illa generalis, quia excommunicatus privatus est omni Ecclesiastica communicatione; hæc autem quæ fit per aliquam jurisdictionis spiritualis administrationem, magna communicatio est; vel specialis prohibitio facta in dictis iuribus, eo quod, cum excommunicatus sit suo modo ab Ecclesia separatus, indignus est, ut in illa jus dicat, aut alium actum similis jurisdictionis exerceat.

2. *Quæ prohibitio ad omnes ejus actus extenditur.*—Jurisdictio delegata an cesset per excommunicationem delegantis.—Atque hinc fit, ut regula hæc ad omnes actus, qui

propriæ jurisdictionis sunt, extendantur. Hujusmodi sunt omnes illi, qui sunt proprie iudicis et superioris Ecclesiastici, ut sunt præcipere aut leges ferre, vel in latis dispensare, seu licentiam præbere ad quodlibet munus Ecclesiasticum exercendum, et iudicium ferre, et alii similes, qui numerantur in cap. Accedentibus, de Excess. Prælat., et in cap. Dilectus filius, de Offic. Ordin. Huc etiam spectat jurisdictionis delegatio; nam illa etiam jurisdictionis usus est, ut sumitur ex l. Imperium, ff. de Jurisdic. omnium iudic., et ideo si ab excommunicato fiat, nulla est, ut sumitur ex c. 4 de Offic. vicar., in 6, ubi id notat Glossa, verb. *Recipiunt*, et verb. *Vigorem*. An vero jurisdictio delegata ante excommunicationem delegantis suspendatur propter supervenientem excommunicationem, breviter dicendum est, si res sit integra, suspendi; non vero, si inchoata jam sit. De quo sufficienter diximus supra agendo de censuris in communi. Rursus inter hos actus numeranda est concessio indulgentiæ, ut notat Navarrus in commentario de Jubilæo, notab. 31, n. 10; et Sylvester, verbo *Indulgentia*, n. 13; Abbas etiam, in cap. Accedentibus, de Excessib. Prælat. Est etiam eadem ratio de his omnibus, nam licet jura interdum loquantur specialiter de jurisdictione in ordine ad iudicium contentiosum, aliquando tamen loquuntur de jurisdictione simpliciter et absolute, ad quam propriissime pertinent omnes dicti actus; et ratio, ob quam usus iudicandi interdictus est excommunicato, non est ob specialem naturam illius actus, sed simpliciter ob suspensionem ab officio et ab omni actu jurisdictionis, quam excommunicatus incurrit. Atque ita explicant hunc effectum jurisperiti omnes in citatis iuribus, et in cap. Cum dilectus, de Consuet., et specialiter Innocentius, et Abbas in cap. Veritatis, de Dolo et contum., et in cap. Ad probandum, de Sentent. et re iudic.; et Theologi, in 4, dist. 18 et 20; Summistæ, verb. *Excommunicatio*, et specialiter Cajetanus in Sum., verb. *Excommunicatio*, c. Quod excommunicato plura sint prohibita, et Navarrus, in Sum., c. 27, num. 24.

3. *Excommunicatus exercens aliquem jurisdictionis actum peccat graviter.*—Etiam non vitandus.—Sequitur præterea ex dictis, peccare graviter excommunicatum, quoties hujusmodi actus jurisdictionis exercet, quod sine dubio ex genere suo et in individuo fere semper est peccatum mortale, quia et materia hujus præcepti gravis est et pertinens ad